

OZIMI (16) ai

ozimi (14), **ozimy** (2); ozimi : ozimy *ZapWar* (7:1), *SarnStat* (2:1).

o jasne.

sg [m N ozimy. ◇ f N ozimią.] ◇ G ozimi(e)j (1). ◇ A ozimią (2). ◇ n [N ozimi(e).] ◇ G ozimiégo (4); -égo (1), -(e)go (3). ◇ D ozimi(e)mu (1). ◇ A ozimi(e) (4). ◇ I ozimi(e)m (1). ◇ L ozimi(e)m (1). ◇ pl G ozimich (1). ◇ A subst ozimi(e) (1).

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVII – XVIII w.*

1. *Pochodzący z jesienno siewu lub nań przeznaczony (o zbożu); „ozimi” quasi „około zimy” alioqui dicendum est, hibernus, sementivus Cn (14) :*

Wyrażenia: »pszenica ozimia« (1): bo w Ieśieni tylko żyto á pszenicę ożimią sieią: ále ná Wiofnę wízelákie zboża y ogrodne rzeczy *GostGosp* 98; [*LustrMalb* I 1565/107].

»siejba ozimia« (1): przedawłzy dziedzinę [...] álbo rolą wízyftkę wypráwiwłzy šíeybę ożimią y letnią pánu oddawłzy [*hyemalibusque et aestivalibus seminatis domino resignando JanStat* 1084] [...] bédzie mógl [kmiéc] wedle woléy íwéy odéydz. *SarnStat* 657.

»zboże ozim(i)e« [szyk *zmienny*] (2): niech ma trzecią część zboża ożimégo [*de frumentis hyemalibus JanStat* 206] *SarnStat* 191, 673; [*InwSzlachKal* 1593 nr 57].

[»żniwo ozimie« = *zbiór zbóż ozimych*: Czasu żniwa ozimiego od pożęcia kop 10 oziminy płacą jem z zamku per sol. 16. *LustrMalb* I 1565/101, 102.]

»żyto ozim(i)e« [szyk 8:1] (9): Iakom ya nyewsyal zytha ozymyego dwunascie kop *ZapWar* 1542 nr 2567, 1535 nr 2547, [1544] nr 2586, 1545 nr 2628, 1546 nr 2638, 2582, 1549 nr 2680 [2 r.]; *GostGosp* 98; [*LustrMalb* I 1565/62; *InwSzlachKal* 1592 nr 53.]

Szeregi: [»jary i ozimi«: ze [...] ma dopułzczicz ludzym pana maczyeia Grunowłkiego dwoie zytho yare y ozymyie łzyancz. *ZapWpolKość* 1547/41.]

»ozimi i letni« (2): áby od świétá S. Woyćiechá/ áż do zebránia wízyftkich zbóž ożimich y letnich [*omnium frugum, hyemalium et aestivalium JanStat* 1109] z pól [...] żaden nie śmiał polowác. *SarnStat* 673, 657.

a. *W funkcji rzeczownika:* »ozimie« = *wszelkie zboże siane na zimę* (2) :

Szereg: »(ni) jare i (ni) ozimie« (2): Thako łzią tha burza rozwyn na bori na lałfi na pvtthe dzyądziny [...] gdzieby nykomv nyezafkodzila ny yarem v ny ozymyem v, vymyie ocza etc. *LibMal* 1544/89, 1544/89.

2. [*Przeznaczony pod jesienny zasiew:*

W połączeniu szeregowym: Przy Pobiedziskach [...] ma troje pole ozimie, jarne, ugorne. *LustrWpol* I 271.

Wyrażenia: »rola ozimia«: Folwarkowe role we 3 pola jednako rozmierzone, na nienagorszym gruncie, teraz ozimie i jare nadobnie się pokazały *LustrPłoc* 200.

»zagon ozimy«: Iedno pole [...], które ma w sobie włók 17, na którym roku przeszłego siano oziminę, licząc w każdą włókę per 20 sulcos małych zagonów ozimych. *LustrMaz* I 46.

»zasiewek ozimi«: Z zasiewkiem ozimym, to jest dział wielgi pod gęstą miedzą zasiany żytem ozimie aż do końca *InwSzlachKal* 1592 nr 53.

Szereg: »ozimi i jary«: *LustrPłoc* 200 *cf* »rola ozimia«.]

3. *Urodzony jesienią, przed zimą (o zwierzęciu) (1) :*

W przeciwstawieniu: »ozimi ... wiosenny« (1): Arístoteles y Auicena piŕzą iŕe owcze dwa kroć ŕie rodą do roku/ Niektore na wiosnę/ niektore na iefionki, [...] Chocia w niektórych ŕtronach więczy chwałą ozimie niŕ wiosenne *FalZioł* IV 1d.

[*Wyrażenie:* »woł ozimy«: Woł karmny złot. 4. Woł ozimy złot. 3. *UstWojsk* 1582/340.]

4. *Zimowy, na zimę przeznaczony (1) :* Teŕ letni [= *stary*] wąż co rok z ŕiebie młodego wczyni/ Z ożimiey ŕię ŕkory lini. *Klonŕal* C2v.

a. [*Dotyczący okresu zimowego:* POSTILLE MNIEYSZEY Część Pirwŕza Ożimia To Ieŕt Krotkie Kazánia/ ábo Wyklády Świętych Ewángeliey/ ná káŕdą Niedzielę/ y nákáŕde ŕwięto/ od Adwentu áŕz do przenaŕŕiętŕzey Troyce *WujPos* 1579 *kt.*]

Synonimy: **2.** »zagon ozimy«: *ozimek*; **4.** *zimowy*.

Cf OZIMNY, OŕMINY

EW